

GRÉCZI EMŐKE

A SIÓFOKI FÜRDŐTELEP HAT ÉLETE¹ EGY ÚJ KUTATÁSI ELJÁRÁS SZÜLETÉSE

Hogyan válik egy mocsaras tóparti település egy évszázad alatt művészteleppé, „a Balaton Nizzájává”,² a munkásosztály üdülőjévé, hogyan kerül többször is a történelmi események középpontjába? Hogyan büntette és jutalmazta a politikai vezetés a 20. század folyamán? Honnan indult, és mivé vált a Balaton, a Sió-csatorna, a Batthyány utca és az Aranypart által határolt néhány utcányi, legalább a felében parkos terület, amit egykor Fürdőtelepnek, később „a Balaton fővárosának”, ma balatoni „bulinegyednek” hívnak?

MŰVÉSzteLEP

A reformkorban, a 19. század közepén és a század második felében virágzó Füredhez képest Siófoknak még vasútállomása sem volt (a szántódi volt a legközelebbi balatoni a fővároshoz), sem megfelelő kikötője (az iszaposodás miatt) a füredi gőzhajó fogadásához, a szomszédos Kiliti (a Szekszárd felé vezető út mentén, ma Siófok része) pedig több házzal és lakossal rendelkezett.³ Festetics Pál szándéka (1873), hogy a tengerek és a nyugat-európai gyógyfürdők helyett a Balatonra járjanak fürdőzni és gyógyulni a magyarok, segítette elő, majd Glatz Henrik, a Franklin Irodalmi és Nyomdai Rt. alapítója üzleti ötlete által valósult meg, hogy Siófokon olyan, fürdésre és lakhatásra alkalmas terület jöjjön létre, amely ma is az üdülőtelep alapjául szolgál.

A lokálpatrióta irodalom az 1863-as évet tekinti nagyvonalúan Siófok fürdőváros születési évének, ekkor készült el a Sió zsilipjének korszerűsítése, ami lehetővé tette, hogy „komoly” hajók is (a Kisfaludy gőzös elsősorban) kikössenek itt, valamint elkészült a nagy vasútállomás és Pesten át messzebbről – Siófokon át vezetett az út, a helyzet

[1] A szerző nagy mértékben támaszkodott a Batthyány utcában 1951 és 1998 között állandó lakosként élt családja és saját személyes emlékeire. Köszönet a segítségért a siófoki Balatoni Regionális Történelmi Kutatóintézet Könyvtárnak, kitüntetetten Cszimadia Tündének.

[2] „Vidám fényben ragyog a Balaton Nizzája: Siófok.” In: Inspekciós-út a rohamlépésekkel fejlődő Balaton körül, Békésmegyei Közlöny, 1938. június 22.

[3] A korai korszakról szól bővebben Dr. Lukács Károly, a Balatoni Halászati Rt. ügyvezetője, lokálpatrióta tanulmánya: *Siófok fürdő fejlődése (1863–1943)*. Siófoki Füzetek 1. 1946, valamint T. Mérey Klára: *A jobbágyfalutól a fürdővárosig (1849–1918)* és Kanyar József: *Siófok fürdő kultúrájának történetéből, mindkettő közlőve: Siófok. Várostörténelmi tanulmányok*. Kanyar József szerk. (Siófok, 1989) 193–219. és 221–245.

Siófoknak még vasútállomása sem volt (a szántódi volt a legközelebbi balatoni a fővároshoz), sem megfelelő kikötője (az iszaposodás miatt) a füredi gőzhajó fogadásához

ekkor készült el a Sió zsilipjének korszerűsítése, ami lehetővé tette, hogy „komoly” hajók is (a Kisfaludy gőzös elsősorban) kikössenek itt, valamint elkészült a nagy vasútállomás

A kikötő épülete, valamint az Astoria és a Palace panzió a Sió mentén, 1910 körül

A gőzhajókikötő, 1910 körül

*Glatz először a Wörthi-tó felé átutazóban járt itt,
de ez a kis kiterő is meggyőzte arról, hogy komolyan
fontolóra vegye egy modern fürdőtelep kialakítását.*

vendéglátásra alkalmas fogadókat igényelt, a település pedig lépett. De nem eléggé, hiszen ehhez a veszprémi káptalant, a főbirtokost kellett volna meggyőzni arról, hogy építkezzen és fejlesszen, vagy legalább tegye lehetővé, hogy mások építkezzenek. Erzsébet királyné 1866-os látogatása feltette ugyan a térképre Siófokot, de még mindig nem volt elég szállás és elég fogadó.

¶ A káptalan ellenállása 1885-re tört meg: felparcellázta végre a vasút és a part közötti területet, az első emeletes villa is megépült Dorninger Vilmos, a Délivasút mérnöke jóvoltából, hogy aztán villák sora kövesse a Fürdőtelep főutcájaként kiépült Batthyány utca déli, a vasúthoz közelebbi, de szilárdabb talajú oldalán. Hogy az első építetők festőművészek voltak, annak két oka van: Mészöly Géza itt készült tájképeinél nagyobb vonzerőt csak az ambiciózus üzletember, Glatz Henrik személye jelentett, aki első körben Oszkár fia művészarsai számára tette kecsgetetővé a műteremként is szolgáló (a Balaton, tehát észak felé tekintő) villák építésének lehetőségét. Glatz először a Wörthi-tó felé átutazóban járt itt, de ez a kis kiterő is meggyőzte arról, hogy komolyan fontolóra vegye egy modern fürdőtelep kialakítását. Legközelebb már Dorninger vendégeként időzött itt öt gyerekével, és elindult a megvalósítás. 1891-ben megalapította a Siófok Balatonfűrdő Rt.-t számos tőkés és birtokos bevonásával, Batthyány Géza gróf elnökletével. Bérbe vették ötven évre a fürdőjogot a káptalantól Zamárdi és Balatonvilágos között, a part menti szakaszt pedig megvásárolták tőle, hogy nekiállhassanak a feltöltésnek.

az első építetők
festőművészek
voltak

1891-ben
megalapította
a Siófok Balaton-
fűrdő Rt.-t számos
tőkés és birtokos
bevonásával,
Batthyány Géza
gróf elnökletével

¶ 1892-ben már volt itt villája Than Mórnak, Vágó Pálnak, Feledi-Flesch Tivadarnak (az innen légvonalban pár kilométerre fekvő Zala községben kis kastélyt birtokló Zichy Mihály festőművész veje), Tölgyessy Artúrnak, Aggházy Gyulának, de gyakran lakott itt maga Zichy Mihály és rokonsága is, és a sort más előkelőségek, egyházi főrendek, mérnökök,

üzletemberek egészítették ki. A házak nagy részét a magának és feleségének is építtető Say Ferenc, Székesfehérvár belvárosának vezető építésze tervezte, változatos, de többnyire „svájci” stílusban, aki feltehetően az új Sió-híd tervezőjeként (1893) került Siófokra. (Az épületekről egyenként később bővebben esik szó.) A két nagy parti szállodát, a Siót és a Hullámot (később összekötve Bányász-üdülő, ma főiskolai campus) Ray Rezső tervezte, és épült kávéház, vendéglő, tervben volt kaszinó, színház és egy hatalmas park kialakítása is.

*épült kávéház,
vendéglő, tervben
volt kaszinó,
színház és egy
hatalmas park
kialakítása is*

¶ A Fürdőtelepet fővárosi előkelőségek jelenlétében 1893. június 18-án nyitották meg, a vendégek közül többen, például neves orvosprofesszorok hamarosan ugyancsak villatulajdonosként térhettek vissza Siófokra. Már a második nyárra kevés lett a szállodai férőhely, így elkészült a Sió mentén a Központi Szálloda (már nincs meg), és kibérelték a káptalantól a Siócsatorna és a vasút sarkán álló Fogast (ma is vendéglő), amelyben még tíz szoba állt a vendégek rendelkezésére. A parkban kialakított csónakázótavat 1905-ben feltöltötték, de voltak ott tenispályák, egy kerékpáriskola, és elindult a Fürdőtelep bővítése kelet felé: egy 1900-ban publikált térkép szerint már a Rákóczi úton (ma Petőfi sétány) is voltak villák, de a telkeket még tovább, a bolgárkertészetig felparcellázták. A Sión túl, Újhelyen (Széplak) gyalog is néhány perc sétával megközelíthető lóversenytérlet alakítottak ki, ami végképp eldöntötte, hogy Siófok az elit nyaralóhelyévé váljon. A parkbeli színházba (már nincs meg) Blaha Lujza, Fedák Sári nevére tódultak a tömegek. Felépült a kaszinó is a park Batthyány utca felőli oldalán. Pár méterrel mellette létesült Ney József fürdőkörháza, és ekkorra már (1914-től) Siófoknak joga volt gyógyfürdőként nevezni önmagát.

*a Sión túl, Újhelyen
(Széplak) gyalog is
néhány perc sétával
megközelíthető
lóversenytérlet
alakítottak ki, ami
végképp eldöntötte,
hogy Siófok az elit
nyaralóhelyévé vált*

*ekkorra már (1914-
től) Siófoknak joga
volt gyógyfürdőként
nevezni önmagát*

¶ Glatz Henrik 1905-ben hunyt el, a 61 évesen távozó alapító azt még megérte, hogy a vállalkozása talpra állt. (Emlékét tábla őrzi az egykori Sió-Hullám szálló oldalán, a nevét viselő utcát azonban később, a szocializmus évtizedeiben valamiért a fia nevére írták át, ma ismét Henrik nevét őrzi.) Még ugyanabban az évben húsz évre bérbe vette a Fürdőtelepet a pesti Royal Szálló vezetője, Várady Gyula, akit az irodalomtörténet Krúdy Gyula apósaként tart nyilván.

Az ekkor még különálló Sió és Hullám szálló korabeli képeslapokon

SIÓFOK

Sió- és Hullám-szálloda

Ellinger Ede siófoki fotóműterme a Sió-menti sétányon

Turisztikai iroda Ellinger egykori fotóműtermének épületében, a Batthyány utca és a Mártírok útja sarkán
A szerző felvétele

egy 1911-es felmérés szerint azonban Siófokon már négyszer annyian töltöttek el legalább egy hetet, mint Füreden

¶ Az alapítás évében, tehát 1893-ban még Füreden időzött több vendég, egy 1911-es felmérés szerint azonban Siófokon már négyszer annyian töltöttek el legalább egy hetet, mint Füreden. A neves, visszatérő vendégek között volt – természetesen Krúdy mellett – Jókai Mór, aki a mai Batthyány utca 2. alatti Braun-villában töltötte utolsó nyarát 1903-ban. Ez olyan mély nyomot hagyott a helyiekben, hogy 1905-ben Jókai-emléknapot rendeztek a lampionokkal kivilágított utcákon és a parton, koncertekkel, színi előadásokkal, egy Latabár szórakoztató műsorával – megelőlegezve a Latabárok sok évtizedes siófoki kötődését. (A Latabárok egykori nyaralójának falán, a Kinizsi utcában 2018-ban avattak emléktáblát.)

¶ Kevés vizuális emlékünknél lenne a korszak Siófokjáról, ha a budai Űri utcai udvari fényképész, Ellinger Ede nem lát üzletet a felfutó Fürdőtelepben, ugyanis villát bérelt Váradytól, mellette műtermet épített és működtetett tavasztól kora őszig 1920-ban bekövetkezett haláláig.

FORRADALMAK KORA

¶ A kényelmetlen valóságot elrejtő emlékezet és irodalom sokáig egyben látta a Fürdőtelep történetének első szakaszát az alapítástól a második világháború végéig, vagy – 1946-ban, Lukács Károly monográfiájában – Trianon okán húzott egy határt, de alapvető fordulatot nem látott (láthatott) a vállalkozás és a település életében. Az 1918–19-ben történtek feltárása, feldolgozása és publikálása jóval később kezdődött meg.⁴

¶ A korabeli sajtó szerint 1919 márciusától gyermekek tömegeit vitték a Balatonra, a Forradalmi Kormányzótanács közlélemző népbiztosa előírta, hogy minden nyaraló köteles lisztet, cukrot is zsiradékot magával vinni a nyaralásra, akinek pedig nem áll módjában, „a fürdőzés idejére” kenyér- és cukorjegyet kap. Minderre a „nehéz közlélemzési viszonyok” miatt volt szükség, és mert nyilvánvaló, hogy egyik pillanatról a másikra többen lettek a balatoni fürdőhelyeken, mint ahány embert ellátni tudtak. A fürdőtelepet, szállókat, villákat állami tulajdonba vették.⁵

minden nyaraló köteles lisztet, cukrot is zsiradékot magával vinni a nyaralásra, akinek pedig nem áll módjában, „a fürdőzés idejére” kenyér- és cukorjegyet kap

a fürdőtelepet, szállókat, villákat állami tulajdonba vették

[4] Andrassy Antal: Katonai terror Somogyban 1919 őszén. In: Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 10. 307–353. és Andrassy Antal: Siófok 1919 és 1945 között. Siófok. Várostörténeti tanulmányok. I. m. 381–441.

[5] Balaton, a Balatoni Szövetség Hivatalos értesítője, 1919. szeptember.

A Braun-villa, mai nevén Jókai-villa, ahol az író az utolsó nyarait töltötte

A ma szállodaként működő Jókai-villa a Mártírok útja felől
A szerző felvétele

igen szigorúan ellenőrizték, hogy a Balatonban csak beutalóval lehetett fürdeni, és mivel Hunyadynak nem volt ilyen, és mert talán szólt is valamit, amit nem kellett volna, vöröskatonák először a vasútállomásig, majd Pestig kísérték

¶ Hunyady Sándor⁶ személyes történetet mesél el, amelyből hamar feltárul a Tanácsköztársaság nagypolitikája is. Siófokra utazott, hogy szállást találjon a Hullám szállóban, sikertelenül. Szerencséjére találkozott Karinthy Frigyessel, aki felajánlotta szállóbeli szobájának másik ágját. Siófokon volt a II. vörös hadtest főhadiszállása, az újságíróból lett hadügyi népbiztos, Pogány József vezetésével, aki – úgy tűnik – egyszerű érzelmi okokból választotta Székesfehérvár helyett a Fürdőtelepet, piperkőc módjára kiöltözve járt, meglehetősen szabadon életemet élt, kihasználva a bohém fürdőváros minden adottságát. Igen szigorúan ellenőrizték, hogy a Balatonban csak beutalóval lehetett fürdeni, és mivel Hunyadynak nem volt ilyen, és mert talán szólt is valamit, amit nem kellett volna, vöröskatonák először a vasútállomásig, majd Pestig kísérték. Karinthy még az állomáson elbúcsúzott tőle, de tovább nem ment: nem volt pénze, a beutalója Siófokra szólt, és két hölgynek is udvarolt a Fürdőtelepen.

az alakulat a balatonújhelyi (széplaki) lóversenypályán tartózkodott, és némi ellenállás után, belátva, hogy a tanácskormány megbukott, megadta magát

¶ Pogány választására reagálva az ellencsapás fókusza is Siófokon volt. Augusztus 6-án oszlatták fel a vörös katonai egységeket, a népbiztosra vigyázó „Pogány-huszárokkal” együtt. Az alakulat a balatonújhelyi (széplaki) lóversenypályán tartózkodott, és némi ellenállás után, belátva, hogy a tanácskormány megbukott, megadta magát. Négy nappal később a szegedi fővezérség vezérkara bevonult a településre Soós Károly tábornok vezetésével. Horthy Miklós augusztus 13-án érkezett Siófokra repülővel (Kilitin működött és működik ma is repülőtéren) Magasházy László segédtisztje társaságában, hogy a már katonai fennhatóság alatt álló Thanhoffer-villában be rendezkedjen: Horthy az emeleten, Magasházy a földszinten. (Az épületet az 1909-ben elhunyt Thanhoffer Lajos fővárosi anatómiaprofesszor építtette nyaralónak a Rákóczi utcában, a mai Petőfi sétányon.) Napokon belül az egész vezérkar megtelepedett Siófokon, Soós tábornok irányításával a község lett a II. kerületi parancsnokság székhelye. Augusztus 16-án pedig megérkezett Prónay Pál különítménye a teljes Fő utcát elfoglaló kocsisorral, hogy Horthy rendelkezésére álljon.

¶ Akinek gyomra van a különítményesek módszereiről olvasni, az meglehetősen Andrassy Antal írásaiban, és bár a tanulmányok

[6] Hunyady Sándor: *Családi album*. Athenaeum, 1934, letölthető a MEK oldaláról.

keletkezési ideje alapján vélelmezhetünk egyfajta elfogultságot, nem feltételezhető, hogy lehet túlságosan rossz színben feltüntetni Prónayék tevékenységét. A Fürdőtelepre vonatkozóan annyit mindenképpen érdemes kiemelni, hogy a kömün államosítása révén elkobzott épületek ekkor börtönként és kínzókamraként szolgáltak, ennek nyomait és emlékeit (szemben a budapesti Sváb-heggyel) az épületeken nem találjuk, az áldozatok emlékműveit, Megyeri Barna 1948-ban és Bors István 1971-ben felavatott szobrát a rendszerváltó hangulat kisöpörte a belvárosból. (Bors műve legalább a temetőbe került.)

¶ Az egyetlen mementó a siófoki születésű Varga Imre szobormentési akciójaként került ide: a Kaposvárról 1991-ben ki-
ebrudalt Mártírok-szoborcsoport néhány alakját befogadta a város, hasonlóan a fővárosi Kossuth térről eltávolított Károlyi-szoborhoz. Néhány éve a példásan felújított Thanhoffer-villa előtt egy tábla ismerteti három nyelven az épület történetét, egy mondatban kitérve arra, hogy 1919-ben Horthy főhadiszállásának adott helyet.

néhány éve
a példásan felújított Thanhoffer-villa előtt egy tábla ismerteti három nyelven az épület történetét, egy mondatban kitérve arra, hogy 1919-ben Horthy főhadiszállásának adott helyet

¶ A Sió szállóban a községi térparancsnokság, a Hullámban a különítményesek egy része lakott. A Braun- (Jókai-) villában rendezkedett be Freissberger (Szentkuthy) Gyula százados, az épület egy része börtönként szolgált. A Fogas felső emeletén tisztek laktak (többek között Prónay és gróf Jankovich Bésán Endre), a földszinten tartották fogva a rabokat, a pincében kivégzések zajlottak. Prónay augusztus 19-én tovább állt, Jankovich azonban felülmúlta elődjét, a kínzásokat követően a Sió-csatornába gyilkolta, aki elé került. A siófoki vérfürdő áldozatainak jelentős részét más településekről, sőt más megyékből hozták. A „siófoki Szent-Bertalan éj” (1919. augusztus 26–27.) áldozatait a 7-es út mentén 1947 áprilisában exhumálták. Az egymást váltó különítményes és kivégző csapatok (nagy számban erdélyi csendőrök) által meggyilkoltak számát csak Siófokon 570-re teszik.

Karinthy még az állomáson elbúcsúzott tőle, de tovább nem ment: nem volt pénze, a beutalója Siófokra szólt, és két hölgynek is udvarolt a Fürdőtelepen.

Az egykori fürdőtelepi kaszinó épülete a Batthyány utcában. Kertje Sörkert vagy Népkert néven fogadta a közönséget 1945 után
A szerző felvétele

¶ Míg az 1945 után e tárgyban született irodalom az áldozatok munkásszármazását, a Tanácsköztársaság idején tett politikai szerepvállalását emeli ki, Prónay visszaemlékezéseiben kifejezetten antiszemita megtorlásokról beszél. Való igaz, a jeruzsálemi Holokauszt Múzeum adata szerint 300 zsidót végeztek ki a különítményesek a településen, noha a város zsidóságának történetét kutató Matyikó Sebestyén József szerint a tehetősök többsége addigra elmenekült, a kivégzettek máshonnan idehurcolt emberek voltak.⁷

*a tehetősök
többsége addigra
elmenekült,
a kivégzettek
máshonnan
idehurcolt emberek
voltak*

¶ Siófok állandó lakosainak és visszatérő nyaralóinak zsidósága már a 19. században téma volt. „Siófok zsidó fürdő – írja Eötvös Károly. – Egyik hullám keresztény, másik hullám zsidó hullám. Meg lehet ám ezt ismerni biztosan. Miről? A manó tudja. Csak az a bizonyos, hogy Balatonföldvár felé nem megy zsidó hullám, Siófok felé pedig nem megy keresztény hullám.”⁸ Zsidófokként való emlegetése közismert: a Magyar Paizs című, méltán elfeledett lap kis színes 1906-ban publikálja,⁹ Ereký Károly képviselő a Nemzetgyűlésben 1920-ban ezzel élcelődik,¹⁰ de még sorolhatnánk a példákat. Siófok valóban már a 19. század második felétől jelentős számú zsidó lakost tudhat magáénak, első zsinagógója 1873-ban épült, a közösségének aktív tagja, a gabonakereskedő Koppstein Károly fia, (Kálmán) Imre a későbbi főposta helyén álló izraelita iskolába járt, miként Révész Géza, a majdani neves pszichológiai professzor. (Kálmán Imre emléke a mai napig Siófok identitásának elengedhetetlen része, nevét intézmények viselik, a 7-es úton Budapest felől az operettszerző portréja fogadja az autósokat, szobra a vasútállomás előtti park zene-pavilonjában népszerű látnivaló. Szülőháza a vasút melletti sétányon ma emlékmúzeum.)

*Siófok valóban
már a 19. század
második felétől
jelentős számú
zsidó lakost tudhat
magáénak, első
zsinagógója 1873-
ban épült*

*Kálmán Imre
emléke a mai
napig Siófok
identitásának
elengedhetetlen
része*

*a századelőn
a település
lakosságának
mindössze
11 százaléka,
a nyaralók
80 százaléka volt
zsidó származású*

¶ Már a Fürdőtelep alapítását követően a kereskedelem és vendéglátás kiépítésében a helyi vagy betelepülő zsidóság kiemelt szerepet kapott, a 20. század első évtizedeiben több kóser panzió is működött a part közelében. Noha a századelőn a település lakosságának mindössze 11 százaléka, úgy tartották, a nyaralók 80 százaléka volt zsidó származású. Különösen

[7] A siófoki helytörténet, múzeumigazgató Matyikó Sebestyén József kutatásait többször is publikálta. A téma iránt érdeklődők számára kiemelten ajánlott a szerzőtől: A siófoki zsidóság története. In: Somogyi Múzeumok Közleményei 9. (1992) 185–203. és Zsidók Siófokon (Debrecen, 2000).

[8] Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül. Révai, 1901, letölthető a MEK oldaláról.

[9] Névtelenül közölt olvasói levélben: „Tudatom, hogy Siófokon vagyok, de boros fővel tapasztaltam, hogy most nem Siófok – hanem »Zsidófok«.” Magyar Paizs, 1906. augusztus 16.

[10] A Nemzetgyűlés 27. ülése, 1920. április 16. Nemzetgyűlési Napló I. 485.

Az egykori Szép Ilonka nyaraló, később az Újpesti Cipőgyár üdülője a Batthyány utcában
A szerző felvétele

Dr. Császár Jenő és Dr. Ángyán Béla villái, 1950 után a SZOT Tengerszem üdülőcsoport épületei, ma mulatók vagy lakatlanok a Petőfi sétányon
A szerző felvétele

attól kezdve, hogy a Trianont követő konjunktúra meghozta a Fürdőtelep aranykorát, miután 1922-ben a bajai Ertl fivérek (József, Jenő és István) vették át a részvénytársaság irányítását. A villaépítetők első generációja ekkor már nem élt, a nyaralókból, műterem villákból szállók, panziók lettek. A bőséges fejlesztéseknek köszönhetően új arculatot kapott az üdülőterület, bárokkal, „kurszalónként” működő, a Balaton környékének legnagyobb könyvtárát magába foglaló kasszinóval, lóversennyel, golfpályával, színházakkal, muzikával, kabaréval, számos tenispályával és agyaggalamb-lövészeti teleppel, tengerpart-jellegű „plage”-zsál, hidroplán-leszállópályával, angolparkkal és a ma is helyi nevezetességnek (szel-fihelysínnek) számító rózsaligettel – mindennek később, a világháborút követően meglelt a bőjtje. A helyi sportélet (Pártos Artúr) és kultúra (Lukács Károly) szervezését ugyancsak Siófok neves zsidó szülöttjeihez kötik. A bárokban, kávéházakban az ifjú Faludy György (szüleivel minden évben a Batthyány utcában béreltek villát), Salamon Béla, Rejtő Jenő, Kabos Gyula töltötte szabad napjait, heteit. „A mai Lipótváros négy részből áll: Kossuth Lajos utca, Börzепalota, déli korzó és Siófok” – így Karinthy, a Hozbor (később Csárdás) vendéglő törzsvendége, a Kozma Lajos által a Fürdőtelep végére tervezett (Batthyány utca 46.) Vitéz-panzió visszatérő lakója, itt is hal meg 1938 augusztusában.

¶ A harmincas évek végére elszenvedte Siófok azt, ami ma is a legnagyobb problémája: a túlépítés, a drágaság és a zsúfoltság. 1920 és 1940 között megnégyszereződött a partközeli villák száma, és ezzel arányosan nagy számban létesültek változatos szórakozást kínáló helyek, a kártyabarlangoktól a játéktermekig. A fővárostól leggyorsabban elérhető balatoni település földrajzi helyzete lehetővé tette, hogy déli, keleti és nyugati irányba bármeddig terjeszkedjen, az infrastruktúra pedig bármilyen igényt kielégített.

¶ A vészorszak idején a nyaralóként vagy panzióként működő villák nagy részét elhagyták a tulajdonosok, sokan nem jöttek vagy nem jöhettek vissza. Az állandó lakosság zsidóságát a veszprémi gettóba hurcolták.

a legnagyobb problémája: a túlépítés, a drágaság és a zsúfoltság. 1920 és 1940 között megnégyszereződött a partközeli villák száma

az állandó lakosság zsidóságát a veszprémi gettóba hurcolták

ÖSSZEOMLÁS

¶ „És a kiskerteddel mi lesz, Beregfy testvér? – Ugyanis Beregfy, ez a komoly hadúr, aki nemcsak honvédelmi miniszter volt, hanem vezérkari főnök is, valamint jelenleg a hadsereg parancsnoka, nos, ez a militáris géniusz éppen a siófoki kertjében gyomlált, amikor a rádió bementa, hogy azonnal jelentkezzen a nemzetvezetőnél.”¹¹ Ez persze szépirodalom, de ettől még igaz: Beregfy-Berger Károlyt rádióon rendelték fel Siófokról 1944. október 15-én. Kissé távolabb, Balatonszabadi felé, az Ady Endre utcában állt Hain Péter rendőrfőnök, valamint a később kivégzett háborús bűnös, Vajna Gábor nyaralója. A miniszterelnök Bárdossy szélesebb családjának már régóta voltak villái a Fürdőtelep területén, közvetlenül a Sió partján, az egyik hamarosan menthetetlenül megsemmisült.

¶ Siófokon 1944–45 fordulóján ugyanis négy hónapig tartott a háború,¹² a németek a Sió-csatornát felhasználva igyekeztek visszatartani, sokáig sikeresen a szovjet hadsereget. Az állóháború letarolta a csatorna menti sétányt, a kikötőt, a település központjában, a Fő utca környékén dülő harcok a Batthyány utca déli oldalán okoztak hatalmas károkat. A Sión átvezető vasúti és közúti hidakat felrobbantották. Az elhagyott épületeket a küzdő felek kifosztották. Az elnéptelenedett község három évtizeden belül harmadszor is katonai székhely lett, ezúttal szovjet leszerelési központnak választották ki a kellemet a hasznossal eltölteni vágyó vezetők. Bár állítólag a háború előtti ezernél több szállodai szobából egy sem maradt ép, annyit hamar rendbe hoztak, hogy a távozás előtt álló szovjet katonák megpihenjenek és szórakozzanak egy kicsit. A Kaszinó kertjét helyreállították, hogy ott a katonazenekar és a színjátszókör felléphessen, a vezető színész, Andrej Bikov hadnagy az átellenben lévő Batthyány utca 8.-ban kapott szállást.¹³

¶ 1945 és 1949 között gyorsan zajlottak az események, Siófokon is. A számtalan üres és rögvest állami tulajdonba vett épülettel (rommal) valamit kezdeni kellett, pénz a rendbehozatalukra természetesen nem volt. Az Elhagyott Javak Kormánybizottságának siófoki központja – miközben berendelte

[11] Kondor Vilmos: *A másik szárnysegéd*. Agave, 2013.

[12] Vö. Andrassy, 1989.

[13] A korszakról bőséges, bár nyilván elfogult ismertető az 1946-tól Siófok jegyzőjeként működő helytörténész, Zákonyi Ferenc írása: Siófok újkori története – különös tekintettel a fürdővárossá való fejlődés első esztendeire (1945–1951). In: *Siófok. Várostörténeti tanulmányok...* 547–603.

a németek a Sió-csatornát felhasználva igyekeztek visszatartani, sokáig sikeresen a szovjet hadsereget

szovjet leszerelési központnak választották ki a kellemet a hasznossal eltölteni vágyó vezetők

Az 1963-tól felépült szállodasor első három épülete az egykori Fürdőtelep folytatásában, az Aranyparton: Balaton, Lidó, Hungária. Mögülük még hiányzik az 1966-ban épült „felhőkarcoló”, az Európa

A Lidó szálló, amelynek aljában valutásbolt üzemelt, 1964
Bauer Sándor/Fortepan

a tulajdonosokat ellenőrzésre – a fővárosi üzemeknek (Weiss Manfréd, Hutter és Lever, Georgia, Lardoline stb.) adta bérbe a panziókat, hogy vállalati üdülőket alakítsanak ki belőlük. A bérleti díj maga a felújítás volt, vasárnaponként az április közepére helyreállított vasútvonalon tömegével érkeztek az üzemek munkásai, hogy üdüljenek – és leginkább építkezzenek. Az ekkor még magánkézben lévő vállalatokat a renoválás elkészültére megszüntették vagy államosították, így kezdődhetett minden előlről. A magánházak felmérését az 1926-ban alapított, de 1945-ben új feladatkörökkel megbízott Balatoni Intéző Bizottságra bízta, mondván, hátha vannak üres házak, házrészek, amelyekben a nyugdíjas éveikben például Siófokon szívesen élő emberek lakhatnának. A BIB vezetésével megbízott, az elszámoltatás első lépéseit elvégző Mihályffy Antalt 1948-ban kitelepítették a Tiszántúltra, ott is halt meg...

¶ A fürdő és a nagyobb szállodák üzemeltetésére azonban nem akadt jelentkező, a szovjet katonai központ jelenléte nem volt vonzó a befektetők számára. A rendőrkapitányból, jegyzőből, pártküldöttekből álló küldöttséget Rákosi személyesen fogadta 1946 májusában a balatonfüredi, hasonló gondokról panaszkodó képviselőkkel együtt. Rákosi intézkedett, a szovjet vendégek hamarosan elhagyták Siófokot. A tíz-harminc szobás panziókat ekkor még magántulajdonosok vették át és újították fel panzióknak, és megnyitottak az éttermek, fogadók is. A legkomolyabb döntés a két legnagyobb és legrégebb, legnevesebb szálló, a Sió és a Hullám felajánlása volt a Bányász szakszervezetnek, először csak húsz évre, de ennél jóval tovább maradt Bányász-üdülő a hamarosan egy folyosóval összekötött két épület. Ha eddig nem volt egyértelmű, ettől kezdve biztosan: Siófok mindig benne volt a nagypolitika látókörében, a mindenkori politikai vezetés meghatározó alakjai közül többen személyesen is kötődtek a településhez, akik pedig nem, azok is kitüntetett figyelemmel követték, és használni gondolták az ország egyik legnagyobb és leggazdagabb idegenforgalmi központját. Eljött az idő, hogy a „fehérterror” 1945-ig elhallgatott borzalmiért kárpótlás járjon, így az urizáló, mondén, elítélendő mértékben bohém Siófoknak

Siófok mindig benne volt a nagypolitika látókörében, a mindenkori politikai vezetés meghatározó alakjai közül többen személyesen is kötődtek a településhez

törlesztenie kell, és beengednie az ettől a világtól oly sokáig megfosztott tömegeket.

Darvas József felavatta a 35. munkásüdülőt – jelezve az államosítás drasztikus menetét, új épület a Fürdőtelep területén ugyanis alig épült

¶ Az 1948-as szezon volt a vízvázasztó, a balatoni települések számára meghirdetett munkaverseny eredményeit felmérő, a Kaszinó-kertben megtartott szezonnyitó egyértelműen ki nyilvánította, hogy „a Balaton a magyar dolgozóké”. Darvas József felavatta a 35. munkásüdülőt – jelezve az államosítás drasztikus menetét, új épület a Fürdőtelep területén ugyanis alig épült. „És az az akció, amelynek célja az volt, hogy Siófok, az 1919-es véres események színhelye, ahol több száz magyar munkás vértanúsággal fizetett a Magyar Tanácsköztársasághoz húzó érzelmeiért, a munkásüdülők városa legyen, egyre szebb eredményeket ért el.” A *Szakszervezetek Lapja* szerint „1946-ban még Siófok sáncai előtt álltak a munkások, 1947-ben már bevették azt, és 1948-ra már végleg elfoglalták Siófokot, miután a munkásokkal szemben a lebzselő dámák, a lilakörmű szirének, a tarka balatoni kimérák elvesztették a csatát, mind itt, mind pedig Balatonlellén.”

¶ Az 1922-ben kezdődött Ertl-korszak 1948-ban ért véget, Ertl József, a részvénytársaság igazgatója néhány hónap múlva, mindössze 59 évesen hunyt el. (A repülő tisztként a háborúból Siófokra hazatérő szobrász Varga Imre birtokaitól, szőlőtől megfosztott apja utolsó borait hordta a kaszinóba Ertl Józsefnek. Egy kis történet 1948-ból, a Fürdőtelep végnapjaiból.)

NÉPÜDLTETÉS

1948. augusztus 1-jén átadták a Bányász-üdülőt, a település 40. munkás-üdülőjeként

¶ Vasárnaponként a menetrenden felül két-három különvonat érkezett Siófokra. 1948. augusztus 1-jén átadták a Bányász-üdülőt, a település 40. munkás-üdülőjeként. Az avatóbeszédet a példás múltú Pothornik József szakszervezeti vezető (a két világháború között a Szovjetunióban élt, donyeci szénbányákban dolgozott, a világháború idején német koncentrációs táborokban sínylődött) mondta, nem véletlenül, hiszen személyes ügyének tartotta az 1919-ben börtönként és kínzókamraként használt épületek megszerzését, a történelmi igazságszolgáltatás jegyében. De így járt más nyaraló is:

A Sió és Hullám szállók összekötésével létrejött Bányász Üdülő képeslapon az 1960-as években

A Petőfi sétány
csodálatos
villasorát a SZOT
Tengerszem
üdülőnek nevezte át

„Beregfy, a nyilas hóhér villájából pompás üdülő lett” – számol be a *Világ* 1948. július 8-i száma. A Petőfi sétány csodálatos villasorát a SZOT Tengerszem üdülőnek nevezte át, az épületeket egyszerűen sorszámokkal látták el.

ekkor már
a Kaszinó-kertet
Sörkertnek, a parkot
Dimitrov parknak
nevezték

¶ A kisebb villákat fizető-vendéglátásra alkalmas állapotba kívánták hozni, a szobakiadást megszervezni, a hatékonyság érdekében az idegenforgalmi hivatal irodáját Ellinger fényképész műtermébe költöztették. De ekkor már a Kaszinó-kertet Sörkertnek, a parkot Dimitrov parknak nevezték, a korszelemnek megfelelően. A teljesen elpusztult villák (például Tölgyessy Artúr) helyén gigantikus szálló, az Oroszlány Szénbánya üdülője épült fel, ahol nyaranta bányászzenekar hangja kelt versenyre a legfeljebb kétszáz méterre található Szabadtéri Színpad *Helló, Balaton!* című esztrádműsorával. Az ötvenes évek végére újra megtelt Siófok, ráadásul volt még egy kiaknázatlan lehetőség: valutához jutni a nyugati turisták fogadásával. Ehhez az egykori Fürdőtelep végében, a Petőfi sétány mentén (amit Aranypartnak kezdtek nevezni) felépült a Balaton, a Lido, a Hungária, majd a 13 emeletes, tiszta időben a Balaton számos pontjáról látható Európa Szálló, valamint a Sió étterem és a kapcsolódó éjszakai bár. A Batthyány utcában egy üressé váló telken megnyitott a Maxim, ahol magyar táncosok és énekesek szórakoztattak külföldieket, sok pénzért, a pesti Moulin Rouge-éhoz hasonló programmal. De ez még nem volt elég: az 1958-as brüsszeli világkiállításról ideiglenes pavilonokat vásároltak, és Motel néven nyitották meg a vendégek előtt, a mellette felépült és ma is teljes pompájában működő Vénusz szállónál. Így készültek fel az 1971-ben átadott M7-es autópálya okozta újabb rohamra. A Kálmán Imre sétányon nyílt Kálmán cukrászdát személyesen Kálmán Vera, a zeneszerző özvegye avatta fel.

az 1958-as brüsszeli
világkiállításról
ideiglenes
pavilonokat
vásároltak, és Motel
néven nyitották meg
a vendégek előtt

¶ Amelyik villa kicsinek bizonyult ahhoz, hogy vállalati üdülő legyen, felosztva szolgálati vagy tanácsi lakásként adott otthont az állandó siófoki lakosoknak. A valamivel nagyobbakból a rapid módon fejlődő település, 1968-tól város irodáit, közintézményeit alakították ki, így lett a Batthyány utcai Bubicsvilla (később panzió) óvoda, szemben vele egy csodálatos szecessziós hotelből egészségház, a Vitéz-panzióból földhivatal.

A Bányász Údülő ma: a Gábor Dénes Főiskola siófoki campusa
A szerző felvétele

A számtalan üres és rögvest állami tulajdonba vett épülettel (rommal) valamit kezdeni kellett, pénz a rendbehozatalukra természetesen nem volt.

a korszak zenei és sportvilágának sztárjai korzóztak a sétányokon, ücsörögtek a teraszokon, teniszeztek a park klubjában

¶ A zenés presszók, a parkban felépült Szabadtéri Színpad nemcsak arról gondoskodtak, hogy a fürdővendégek elég szórakoztató programot kapjanak szabadságuk napjaiban, de ismét tele lett az üdülőövezet művészekkel. Rajk László közbenjárására a felozlatott MAC vitorlásklub területén (ahol 1943-ban avatták fel Horthy István emlékművét, Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotását, ami 1945-ben nyomtalanul eltűnt) kapott helyet 1947-ben a Nemzeti Színház üdülője, amely más színházak és a Magyar Rádió dolgozóit is szívesen látta, ennek mellékhatásaként pedig a korszak zenei és sportvilágának sztárjai korzóztak a sétányokon, ücsörögtek a teraszokon, teniszeztek a park klubjában. Nagyobb esély volt összefutni az Aranycsapat itthon maradt tagjaival, meg Alfonzóval, Bárdy Györggyel vagy a Latabárokkal a Batthyány utcában, mint a főváros bármelyik frekvenciált negyedében.

aki tehetett, a hatvanas évektől telket vásárolt, és felépítette a saját nyaralóját, a „Zimmer frei” iparág pedig teljesen átállt a nyugatnémet turisták (és a velük találkozó keletnémetek) üdülőjévé

¶ A magánházaknál kiadott szobákat nagyjából a hatvanas évek végéig tudták kivenni a magyar nyaralók, és akkor is csak a tehetősebbek (orvosok, vállalatvezetők stb.), később a szállodasort üzemeltető Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalat bérelt a vendéglátóhelyek csak nyáron itt dolgozó vezetőinek és családjuknak hónapokra szobákat, házrészeket. Aki tehetett, a hatvanas évektől telket vásárolt, és felépítette a saját nyaralóját, a „Zimmer frei” iparág pedig teljesen átállt a nyugatnémet turisták (és a velük találkozó keletnémetek) üdülőjévé, ennek következményeként a nyugati kocikkal megtelt, valuta bolttal ellátott Siófok egyre kevésbé volt a munkások paradicsoma, még ha a vállalati üdülőkben továbbra is eltölthetett néhány napot a kitüntetett dolgozók jelentéktelen hányada.

¶ Ősztől tavaszig a szállodák és üdülők jellemzően zárva voltak. A Bányász azonban egész évben üzemelt, még hozzá szállodaként. Innen indult utolsó sétájára Elbert János műfordító 1983. március 9-én, és hunyt el máig tisztázatlan körülmények között az innen pár lépésre lévő, térdig érő Balatonban.¹⁴

[14] Elbert haláláról lásd. Ungvári Tamás: *Avédelem tanúja. Bizalmas és szigorúan titkos feljegyzések Elbert János életéről és titokzatos haláláról.* Bp., 1990.

*elindult a helyi
tőkefelhalmozás,
ami a rendszer-
váltás közeledtével
látványos méreteket
öltött*

*a város részéről
láthatóan nem
volt és ma sincs
szándék a patinás
Fürdőtelep
– vagy legalábbis
egy részének –
rekonstrukciójára,
a rend fenntartása
jelenti a napi
problémát*

*„buhera”
épületekben
nem lehet (nem
érdemes) lakni
egy villanegyed
közepén, pénzt
csinálni pedig
véggépp lehetetlen*

¶ Az egykori Fürdőtelep területén és az immár Siófokba olvasztott Balatonszabadin és Balatonszéplakon a hatvanas évektől ipari mértékben zajlott a „Zimmer frei”, a szobakiadás, amely – a hivatalok szemhunyása, megvesztegetése mellett – többnyire valutáért történt. Elindult a helyi tőkefelhalmozás, ami a rendszerváltás közeledtével látványos méreteket öltött. Az 1990 után összeomló állami vállalatok épületei piacra kerültek, a hivatalok a felfejlesztett belvárosba költöztek, elindult a spekuláció, a felvásárlás, ám a Petőfi sétányt érintő hangulatváltás (a strand partihelyszínné szervezése, az üdülők vendéglátóipari egységekké, diszkókká alakítása) okán a tulajdonosok hamar belátták, hogy a környéken nem a jó minőségű fizetővendég fog megtelepedni. És való igaz, az üdülővé jórosszul átépített villákat először megvásárlók sem az igényes, az építészeti részletekre, az eredetiség megtartására odafigyelő rétegből kerültek ki, a cél csupán az volt: meggazdagodni minél gyorsabban, minél kisebb befektetéssel. A város részéről láthatóan nem volt és ma sincs szándék a patinás Fürdőtelep – vagy legalábbis egy részének – rekonstrukciójára, a rend fenntartása jelenti a napi problémát.

¶ Ennek ellenére a helyzet ma jobban fest, mint a kilencvenes évek végén, a 2000-es évek elején, az újabb tulajdonosok ugyanis belátták, hogy „buhera” épületekben nem lehet (nem érdemes) lakni egy villanegyed közepén, pénzt csinálni pedig véggépp lehetetlen. Ami elpusztult, a felismerhetetlenségig átépült, azon már nincs mit javítani. De egyre több a példás helyreállítás.

¶ Bár építkezések most is zajlanak, a szerző személyes tapasztalata mellett Czeferner Balázs diplomamunkaként¹⁵ 2014-ben elkészített és minden elismerést megérdemlő állapotfelmérése adhat támpontot, hogyan is néznek most ki a Fürdőtelep épületei.

¶ A Siótól indulva a háborút túlélte Bárdossy-villa ma némileg átépítve a zeneiskola otthonául szolgál. Szemben a Braun- (Fekete-, majd Jókai-) villa szomorú állapotú szolgálati épületében gyrost árulnak, az 1896-ban épült Jókai-villa (Batthyány

[15] Czeferner Balázs: Siófok fürdőtelepi villáinak állapotfelmérése és rehabilitációs lehetőségeik. Szakdolgozat. Széchenyi István Egyetem Műszaki Tudományi Kara, Győr, 2014.

Az egykori Astoria panzió a Mártírok útja felől, ma a Balatoni Hajózási Zrt. épülete
A szerző felvétele

Dr. Thanoffer Lajos villáját 1919 augusztusában Horthy Miklós használta főhadiszállásként. Később az Autóker üdülője, majd a Kodolányi János Főiskola könyvtára, ma panzió a város „bulinegyedében”
A szerző felvétele

A zenés presszók, a parkban felépült Szabadtéri Színpad nemcsak arról gondoskodtak, hogy a fürdővendégek elég szórakoztató programot kapjanak szabadságuk napjaiban, de ismét tele lett az üdülőövezet művészekkel.

utca 2.) azonban túlélte, hogy rendőrséggként és iskolaként üzemelt, ma patinás szálloda. Vele szemben, a Mártírok útja és a Batthyány utca sarkán Ellinger Ede fényképészműterme elhagyott irodaépület, üresen áll. Egy telken áll a Krúdy-panzió (ami nem azonos azzal, ahol Krúdy töltötte a nyarait, az ugyanis a szomszédos épület), és egy másik, szintén felújított villa (mindkettő 1896), ezt bérelte Ellinger Ede is, és ebben lakott Krúdy 1914 és 1919 között. A mai, szintén példás állapotban lévő Krúdy-panzió egykor az Ertl család otthona volt. A kaszinó épülete a Batthyány utca 3. alatt ma magánház, egészen hihetetlen, hogy megmenekült, tíz éve még riasztó képet mutatott. A Say Ferenc-tervezte (1887) svájci stílusú Bubits-villában, mint erről szó volt, a szocializmus évtizedeiben óvoda működött, mára egy, a médiából ismert házaspár az eredeti állapota szerint rekonstruáltatta. Az egykori Dimitrov, ma Jókai park Batthyány utca felőli bejáratánál Ney fürdőorvos szintén „svájci” (Say) gyógyintézete (1916-ig működött) ma szálloda, a mögötte álló Ney-lakóházzal együtt, szemben vele Say Móric és felesége villáival (az egyiket a járási tanács oktatási és népművelési hivatalnak vette igénybe 1952-ben) együtt az eredeti állapotot idézik. Ellenpélda Dr. Báder panziója, majd a Fürdőegylet egykori székháza a Batthyány utca 10.-ben, üresen az enyészeté. Mellette a Szép Ilonka nyaraló (majd az Újpesti Cipőgyár üdülője) részben lakott, de nincs jó bőrben. A Dorninger-villa, majd Dombay-panzió szerencsére túlélte a vállalati üdülő korszakát (Batthyány utca 16.), rendszeren felújították. A legtöbb tulajdonosváltást talán Vágó Pál nyaralója (Batthyány utca 18.) szenvedte el, nemcsak a Szikra nyomda üdülőjeként, de azóta is. Ma panzió, hihetetlen módon az eredeti állapotát megőrizve, de sokat segítené, ha a – feltehetően amatőr – faragó egész alakos faszobra a kert előterében nem takarná el a látványt. A Feledi-Flesch-

és a Tölgyessy-villa lebontásra ítéltetett, ide épült az Oroszlányi Szénbányák üdülője, ami most luxus konferenciahotel.

¶ A part felé elindulva a Köztársaság utcában láthatnánk a város egyik legszebb Bauhaus-épületét, a valaha volt, 1936-ban épült Siklós-panziót, ám most „modernizálják” éppen. Egykori tulajdonosát a nyilasok végezték ki. Ez az épület már a SZOT Tengerszem-komplexumának lett a része a világháború után, a Petőfi sétány kisebb villáival együtt (Ángyán belgyógyász professzoré, Császár Jenőé és a Deutsch családé, ami azelőtt Napfény panzió néven üzemelt, Andrányi Zsigmond és Gál Lajos papírgyárosé, akik Kálmán Imre szülőházában söprűkötő üzemet tartottak fenn, miután megvásárolták). Ma az építés alatt álló Siklós mellett csak az egyiket használják, a többi felújítható állapotban, de idegen testként áll lakatlanul vagy raktárként a „bulinegyed” közepén. A Thanhoffer-villa, úgy látszik, többet érdemelt, talán mert 1919. augusztus 13. és november 16. között Horthy szálláshelye volt, de a világháború után a SZOT, majd az Autóker üdültetett benne, 2001-ben Siófok megvette, felújította, a Bányász-üdülőben működő Kodolány János Főiskola Könyvtárának adták, de most újra panzió. A mindig kifogástalan állapotú, impozáns Bányász pedig manapság a Gábor Dénes Főiskola otthona, nyaranta hotel és étterem.

¶ A Sió-menti Mártírok útja panziói közül a Mimóza MÁVAG-üdülőként üzemelt, ma megint vendéglátóhely, a Palace és Astoria „ikrek” közül az előbbi a hajókikötő központi épülete, az utóbbi szálloda.

¶ Az alaposabb felmérés alapján úgy tűnik, Siófok többet őrzött meg az aranykorából, mint amennyit első látásra mutat.¹⁶

*megérdemelne
egy komolyabb
helytörténeti
múzeumot, amelyik
többet idéz
a régi évtizedekből
néhány képeslapnál*

Megérdemelne egy komolyabb helytörténeti múzeumot, amelyik többet idéz a régi évtizedekből néhány képeslapnál, amit általában kiállítani szoktak a Kálmán Imre Emlékmúzeumban. A Vitéz-panzió sokáig városi tulajdonban álló épülete alkalmas lett volna erre (még Faludy is küzdött azért, hogy Karinthy-múzeum legyen belőle), de tavaly eladták, zajlik a Kozma terveit legalább megőrző rekonstrukció, ismét panzió lesz belőle.

¶ Így egyelőre maradnak a visszaemlékezések, néha egy-egy diplomadolgozat vagy folyóirat-publikáció...

[16] Aki a város(rész) jelenkori látványát kívánja összevetni a korabelivel, annak ajánlott Tóth-Baranyi Antal több mint háromszáz siófoki képeslapot részletes leírásokkal közlő albuma: *Siófok. Pillantás a múltba. Képeslapok a századfordulóról. Siófok 2000.*

Jellemző helyzet a Petőfi sétányon: századfordulós villa, a SZOT Tengerszem üdülők egyike a rendszerváltás óta pusztul, nyaranta változó funkcióval működik
A szerző felvétele

A szerző felvétele